

**OILADA FARZANDLARNI RUHIY, AHLOQIY VA MA'NAVIY
JIHATDAN TARBİYALASHNING AHAMIYATI**

Nabijonova Risolatxon Sobirjon qizi

*O'zbekiston Milliy Universiteti, oila psixologiyasi yo'nalishi,
1-bosqich magistranti*

Annotatsiya: Ushbu maqolada eng oliy ne'mat - farzand, oilada farzandlarni ruhiy, ahloqiy va ma'naviy jihatdan tarbiyalashning ahamiyati haqida, bola tarbiyasida oilaning, ota-onaning o'rni, ularning bir-biriga, farzandiga bo'lgan muomalasining ahamiyati haqida, taniqli pedagoglarning bola tarbiyasi borasidagi fikrlari haqida ma'lumotlar keltirilgan.

Kalit so'zlar: oila, farzand, tarbiya, imon-e'tiqod, odob-ahloq, xulq-atvor, sadoqat, vatanparvarlik, do'stona munosabat.

*“Tarbiya bizlar uchun yo hayot – yo mamot, yo najot –
yo halokat, yo saodat – yo falokat masalasidir”*

Abdulla Avloniy

Farzand – inson hayotining mazmuni, nasl-nasabini davomchisi, oilaning mustahkam zanjiri hamdir. Aqlli, bilimdon, mehnatsevar, imon-e'tiqodli farzand nafaqat ota-onaning, balki butun jamiyatning eng katta boyligi hisoblanadi. Odatda, farzand oilada ham jismonan ham ma'nan ulg'ayib, shakllanadi. Ularning voyaga yetishi davomida oiladagi ahillik muhim rol o'ynaydi. Ayniqsa, ularning ma'naviy tarbiyasi bilan jamiyatga xizmatini ifodalaydi. Demak, oila barkamol avlodni tarbiyalovchi maskan hisoblanadi. Shunday ekan, oilada farzandlarni ahloqiy, ma'naviy jihatdan tarbiyalash, ayniqsa, ona yurtga muhabbat, istiqloлга sadoqat tuyg'ularini chuqur singdirish, vatanparvarlikni shakllantirish, ona vatanni sevish hissini uyg'otish o'ta muhimdir.

Insonning shakllanishida, hayotda o'z o'rnini topishida, el-yurt ichida izzat-hurmatga sazovor bo'lishida, yuksak ahloq-odob qoidalarini singdirishda oilaning o'rni beqiyosligini bir so'z bilan ta'riflash kamlik qiladi. Yoshlarni o'z burchiga sadoqat ruhida tarbiyalashda mas'uliyatlilik, vijdoniylik, fidoyilik kabi fazilatlari har bir hatti-harakatida namoyon bo'lishi bilan yuksak ma'naviyatligini ko'rsatadi. Bunda ota-onaning o'zaro farzandlari bilan yaqin, do'stona munosabatda bo'lishi, ularning kelajakdagi orzu-maqсадlarini tushunib olishlari farzandlarining ham jismoniy ham ma'naviy sog'-salomat voyaga yetishlari uchun asos bo'ladi.

Farzand yaxshi xulq-atvorga va aql-farosatga ega bo'lgan bo'lsa, hayot saboqlarini shunchalik teran anglaydi va ezgu ishlarni amalga oshiradi. Aksincha

bo'lsa, u bugungi kunda globallashib borayotgan tahlikali zamonda yot g'oyalarga asir bo'lishi, to'g'ri yo'lni yo'qotishi, qonunchilikni bilmasligi oqibatida jinoyat ko'chasiga kirishi mumkin.

Oiladagi tarbiya bolalarning ruhiy olamiga, hissiyoti va tuyg'ulariga o'z ta'sirini o'tkazadi. Taniqli pedagog A.S.Makarenko besh yoshgacha bo'lgan tarbiya bolaning shaxsiyati shakllanishida o'ta muhim ahamiyatga ega ekanini qayd etib o'tgan. Bu haqda u shunday deb yozgan: "...tarbiyaning bosh asosi besh yoshda nihoyasiga yetadi, demak, siz besh yoshgacha nima qilgan bo'lsangiz, bu tarbiyaviy jarayonning 90 foizini tashkil etadi, keyingi tarbiya esa qayta tarbiyalash negizida davom etadi". Ayni shu davrda ota-onaning tarbiyadagi e'tibori, oilaviy muhitning sog'lomligi farzand kamolida katta ahamiyat kasb etadi.

Farzand tarbiyasida ota-onaning muomalasi muhim o'rin tutadi. Bola ota-ona tomonidan qo'pol, dag'al so'zlar eshitib, kaltak yeb katta bo'lsa, bu uning ruhiyati va tabiatiga salbiy ta'sir qiladi. Bunday nosog'lom muhitdagi oilalarda tarbiyalanayotgan bolalardan "ma'naviy xasta" insonlar shakllanadi. Ular esa jamiyat ma'naviyatiga ham, uning kelajagiga ham salbiy ta'sir ko'rsatadi. Hamma narsa, hatto, eng oddiy bo'lib ko'ringan oilaviy munosabatlar ham bolaga ta'sir ko'rsatadi. Ayniqsa, rostgo'ylik, samimiylik, sadoqatlilik, shirin so'z bo'lish bola kamolotidagi zarur hayotiy vositalardan biri ekanligini unutmazlik zarur. Chunki, yana bolalar tarbiyani atrof-muhitdan oladi, boshqacha qilib aytganda, bolalar suvga o'xshaydi, suv idishning shaklini olganidek, bolalar ham muhitning odob-ahloqini qabul qiladi.

Albatta, bola tarbiyasi o'ta murakkab va mas'uliyatlidir. Bu har bir ota-onadan o'z ustida muntazam ishlashni, bolalar tarbiyasiga oid barcha ma'lumotlardan boxabar bo'lib borishni talab etadi. Farzand tarbiyasi bu shunchaki tajriba, oddiy ko'rsatma yoki bilimlar jamlanmasi emas, balki o'z ichiga diniy-ahloqiy bilimlar, tibbiyot, etika, psixologiya, pedagogika kabi sohalarga oid bilimlarni ham qamrab oladigan murakkab jarayondir. Bugungi kunda oilaviy tarbiya bir muncha qiyinlashdi. Sababi shundaki, jamiyat taraqqiy etib borgani sari har tomonlama yetuk insonni shakllantirish talablari ortib boraveradi. Bu esa oilada ota-onaning mas'uliyatini yanada oshirib bolaga estetik, diniy-ahloqiy, jinsiy tarbiya berish sifati va ko'lamini oshirish talabini qo'yadi.

Xulosa o'rnida aytish mumkinki, butun dunyoda shiddat bilan rivojlanayotgan globallashuv jarayonida inson qalbi va ongini egallash, ayniqsa yosh avlodning ma'naviy olamini zaharlashga qaratilgan turli xavf-xatarlar, din niqobi ostidagi ekstremizm, yurtimizga qarshi qaratilgan g'oyaviy va informatsion xurujlar kuchayib borayotgan bir paytda mustahkam ma'naviy immunitetli, fikri tiniq, intiluvchan, o'zining kimligini, buyuk ajdodlarning vorislari ekanini teran anglab, ona yurtga muhabbat va sadoqat hissi bilan yashaydigan, imon-e'tiqodi mustahkam yosh avlodni tarbiyalash uchun ota-ona, oila muhiti juda katta ahamiyat kasb etadi. Farzandlarimizga shunday tarbiya beraylikki, ular o'z ota-bobolariga, o'z tarixi, Vatani, oilasi, ona tiliga,

millati, dini va an'analariga sodiq bo'lib kamol topishsin!

ADABIYOTLAR RO'YXATI

1. "Maktabgacha ta'lim pedagogikasi" Toshkent-Ilm Ziyosiyoti-2011
2. "Oilada barkamol avlod tarbiyasi" . T., "Fan va texnologiyalar", 2010
3. O.Hasanboyeva. "Barkamol avlod ma'naviyati" .T., "O'zbekiston".2010
4. "Bolajon" tayanch dasturi . T.,2010
5. Sh.Shodmonova "Maktabgacha pedagogika" T., "Fan va texnologiyalar", 2005 .